

LÄHEMAD ÜRITUSED

Laupäeval 2. ja pühapäeval 3. augustil – Võrtsjärve ääres Vaiblas Eesti Spordiajaloo Seltsi XIII suvekool.

Koolitus keskendub laupäeval kohtumõistmise teemale spordis, „õpetajateks” rahvusvaheliste kogemusega võrkpallikohtunik, kohtunikekogu esimees Mati Koorep ja staažikas kergejõustiku- jt spordialade kohtunik Kahro Lukk.

Rahvusvahelist mõõdet lisab koolitusele taas Soome Spordiajaloo Seltsi esimehe Heikki Roiko-Jokela osavõtt, kes pühapäeval teeb ettekande teemal „Sport on kultuur. U. K. Kekkonen Soome ja Eesti spordisuhete ehitajana“.

Suvekoolist osavõtmiseks on vajalik hiljemalt 24. juuliks registreeruda (kohtade arv on piiratud, seega varasematel registreerujatel on eelis) osavõtumaksu (10 eurot, mitteliikmetel 15 eurot) tasumisega Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002. Tallinna osakonna liikmed saavad selle maksta ka oma osakonna laekurile. Ka võib jätta (või kulleriga saata) oma osavõtusoov ja seda kinnitav rahatäht Eesti Spordimuuseumi (Tartu, Rüütli 15) seltsi esimehe Enn Mainla (tel. 7300754, 56497632) kätte. Osavõtumaksu tasunutele kindlustatakse majutus (kaasa tuleb võtta oma voodipesu: linad ja padjapüür või magamiskott; loomulikult on piisavalt ruumi soovi korral ka telkimiseks), toitlustamine (õhtu- ja hommikusöök ning kaks lõunat). Võimalikul määral tasutakse kohalesõidu kulud (avalduse alusel bussipiletite esitamisel või eraauto puhul kaugusele vastava bensiinitšeki lisamisel, kusjuures eeldatakse reeglina autos vähemalt kolme kaasreisijat, milleks palutakse hiljemalt nädal varem võtta kontakti Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna juhatusega ja tartlastel jt. lõunapoolt sõitjatel juhatusega spordimuuseumis, kes korraldab reisiseltskondade komplekteerimist).

Saabumine Vaiblasse Põltsamaa valla puhkemajja 2. augustil hiljemalt kell 12.00. Kohapeal teatatakse täpsem ajakava, milles loomulikult on jäetud koolitundide kõrval aega ka sportlikuks lõõgastuseks ja karastamiseks Võrtsjärve voogudes. Koduteele on plaanis asuda pühapäeval kella 16.00 paiku.

Kolmapäeval, 3. septembril kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis on oodata huvitavat esinejat.

Teisipäeval, 16. septembril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtu TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10), kus ka on kohal põnev külaline.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda. Täpsemat infot ürituste kohta saab ESMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee/eesti--spordiajaloo-selts

KROONIKA

JUTTU TEHTI VEEMOTOSPORDIST

2. aprilli seltsipäeval spordimuuseumis olid veemootorisporti näitusesaalis paatide vahel koha sisse võtnud paarkümmend huvilist, et kuulata eelmise aasta edukaima veemootorisportlase, kahekordse maailmameistri Jüri Jõulu ja Tartu Kalevi veemotoklubi treeneri Henry Põvvati teest selle spordiala juurde, nende arvamusi ja muljeid võistlussõitudel.

Jüri Jõul (*vasakpoolsel pildil oma auhinna nappi juures*) tutvus veemootorisportlasega üsna varases nooruses isa, Jüri Jõul seniori käe kõrval. Tõsisemal hakkas ta alaga tegelema Üllar Põvvati juhendamisel 1988. aastal. 1992. aastal tuli esimene Eesti meistritiitel, kuid suuremad kordaminekud, medalid EM- ja MM-võistlustelt

jäävad siiski alles viimastesse aastatesse. Tipphetk jõudis kätte 2013. aastal kahekordseks maailmameistriks kroonimisega – klassis GT-30 ja kummipaatide kestvussõidus Class 4. See tõi Eesti aasta parima veemootorisportlase ja loomulikult Tartu parima meessportlase tiitli.

Tuntud Tartu Kalevi veemototreeneri Üllar Põvvati poeg Henry (*parempoolsel pildil*) on käinud oma isa radu ja on nüüd ise treener. Loomulikult on ta ka ise alustanud tegevsporlasena, jõudnud Eesti meistritiitliteni ja MM-il

paadil OSY-400 saanud 1999. aastal 5. koha. Treenerina on ta abistanud mitmeid medaleid Tartu tuua ja nüüd teame, et mai lõpus Tšehhis Jedovnice toimunud veemoto noorteklassi GT-15 maailmameistrivõistlustel kindlustas tema õpilane Stefan Arand Eestile kolmikvõidu.

Kuulajad said kuulda veemootorisporti kõõgipoolsest ja eestlaste „salanippidest” võitude sepiastamisest, põnevaid seiku ja toredaid juhtumusi sellest paeluvast tehnikaspordialast.

HANDO KRUUV JA TEMA PÕRGUMASIN

Nädal hiljem oli spordimuuseumis jälle juttu veemootorisportidest, aga seekord pisut iseäralikust küljest. Nimelt oli kuulajate ees mees, kes nuputas välja viisi, kuidas vee peal mootori abil, kuid ilma paadita liikuda. 1950. aastate lõpus, kui Hando Kruuvile (*pildil*) veemotoklubis paati ei jagunud, mõtles ta välja viisi, kuidas ilma hakkama saada. Ta pani paadimootori pikendatud võlli otsa sõukruvi ja hoidis seda kaadervärki jalgade vahel, ise pontoonide peal veesuuskadel. Abiline tõmbas mootori käima ja sõit võis alata. Ole ainult mees ja püsi suuskadel.

Hando Kruuv rääkis põrgumasinaks ristitud sõiduriista tegemisest ja sellega seotud põnevaid seiku, mis nii mõnigi kõlas spiooniloo moodi. Ka arvas ta, et tänapäevase Jeti ehitajad said just tema põrgumasinast inspiratsiooni põhimõttelt ju sama, kuid palju turvalisema sõiduvahendi loomiseks.

Veemoto näitus on saanud läbi. 21. aprillil tõstsid (vasakult) Henry Põvvat, Art Raudva, Aivar Arand ja Üllar Põvvat paadid autokärule, et siis Kvissentalis valmistuda uueks võistlushooajaks

VASEAEG AUHINNALAUAL

Siim Randoja

Alates aprilli algusest kuni suve lõpuni on Eesti Spordimuuseumi keldrigaleriis võimalik tutvuda põneva valikuga aastatel 1965–1988 valminud vasest spordiauhindadega. Näitusel "Vaseaeg auhinnalaual" saab kokku näha ligi sadakonda originaaltööd.

Spordisangarite tunnustamine on väga vana tava ning spordiauhinnad läbi aegade erinevad – antiiksest õlipuuoksast alates ja moodsate tehnikatoodetega lõpetades. Siia ritta mahuvad lauahõbe ja kristall, kunstiteosed, tarbeesemed ja raha, aga ka spetsiaalselt spordiauhinnaks valmistatud asjad. 1960. aastate teisel poolel ilmusid meie auhinnalaudadele NSV Liidu alumiiniumist ja plastmassist tehasetoodangu asemele Eestis disainitud ja valmistatud originaalauhinnad – täiesti unikaalne nähtus, mis ei arvestanud rahvuslikku eripära, nagu lätlaste või leedulaste puit ja merevaik, vaid olid omaette rahvuslikkuse piire ületavad taiesed.

Originaaltööd ja autoritiraažid tagasid auhindade eriilmelisuse ja nende puhul oli tavaliselt tegemist rändauhindadega, tootetiraaže kasutati enamasti erinevatel spordivõistlustel ühekordsete auhindadena. Auhindade – karikate ja erinevate dekoratiivsete vormide – materjaliks on punane vask ja valgevask ehk messing. Vaske eelistasid metallikunstnikud seetõttu, et tegemist on kergesti töödeldava ja kättesaadava materjaliga. Vasest auhindu valmistati ajavahemikul 1965–1988, kuid osa nendest oli kasutusel veel 1990. aastate keskpaigas.

1980. aastate lõpu ja 1990. aastate alguse suured ühiskondlikud muudatused tõid kaasa organisatsioonilised muutused nii auhindade valmistajate kui tellijate hulgas. Kadusid tootmisbaasid ja ka rahalised vahendid originaalauhindade valmistamiseks. Auhinnalauale hakkas jõudma välismaine masstoodang.

Spordimuuseumisse on aegade jooksul jõudnud suur hulk vaseperioodi auhindu, millest vaatamiseks on välja pandud sadakond. Eriline tänu näituse koostamisel kuulub metallikunstnikest konsulantidele Tiia Evingule ja Edda Kingule, kes aitasid orienteeruda tehnikates, materjalides ja tuvastada autoreid.

HACKENSCHMIDTI RAAMATUAUHIND

Daimar Lell

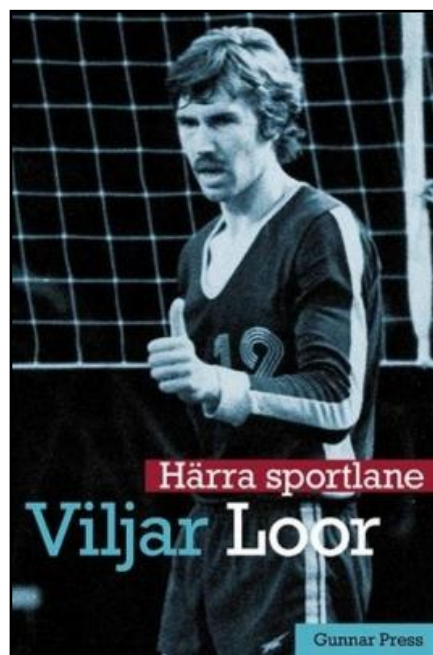
11. aprillil avalikustati EOA aastakoosolekul spordimuuseumi ja olümpiaakadeemia koostöös välja antava Georg Hackenschmidt raamatuauhinna järjekordne võitja. Võiduga kaasneb Jass Kaselaane kavandatud auhinnaskulptuur ja 1000-eurone preemia.

Eesti Spordimuuseum ja Eesti Olümpiaakadeemia annavad Georg Hackenschmidt raamatuauhinda välja 2012. aastast. Esimesena pälvis võidu Valter Heueri teos “Meie Keres”, möödunud aastal tunnistati parimaks aga Vahur Kalmre “Kolm Kirsipuud”. Seekordse raamatuauhinna nominendid olid “Elu- ja ralliradadel” (autor Uno Aava), “Gustav Adolfi Gümnaasium – ikka esimene” (koostaja Aado Altmets), “Elu nagu kümnevõistlus” (Tiit Karuks), “Karka” (toimetaja Kristi Kirsberg), “Läbimurdjad. Inimesed, kes muutsid Eesti suusaspordi” (Tiit Lääne), “Härja sportlane Viljar Loor (Gunnar Press), “Eesti tennis 100” (Jaak Ulman, Jaan Jürine, Ants Põldoja, Maarja Värv) ja “Kalevi jahtklubi 60” (koostaja Sirje Õim).

Tartu žürii otsuse põhjal pälvis auhinna 2013. aasta eest Gunnar Pressi raamat „Härja sportlane Viljar Loor“, mille kirjastajaks oli kirjastus Menu. Žürii liikme, Eesti Spordimuuseumi direktori Daimar Lelle sõnul on kindlasti tegemist spordiraamatuga, mis möödunud aastal enim ka avalikku tähelepanu pälvis.

Gunnar Press tõstis oma sõnavõttus esile Viljar Loori perekonda, ilma kelleta seda raamatut kindlasti poleks sünninud. Samuti rõhutas ta, et meie läbi aegade parima pallimängija elu ise ongi üks lugude lugu, temal autorina tuli see lihtsalt kirja panna.

Seekordse auhinna võitnud teose kohta on spordiajakirjanik Jaan Martinson oma raamatublogis öelnud: „Raamatu autor Gunnar Press on suutnud raamatusse mahutada Loori loo kõrval ka Eesti võrkpalli ajaloo, legendaarsest 1968. aasta N. Liidu meistritiitlist kuni punariigi lagunemiseni kõigi oma tõusude ja mõõnade ja skandaalidega alates legendaarse noortetreeneri poistelembusest kuni kolme koondislase vanglasseminekuni.

Eesti Olümpiaakadeemia president Neinar Seli (vasakult) ja Eesti Spordimuuseumi direktor Daimar Lelle on Gunnar Pressile auhinna üle andnud

Ent Loorist räägitakse ääretult ausalt, see tähendab inimlikult. Räägitakse, kuidas Loor võitles vigastustega, taludes teinekord ebainimlikku valu, kuid ei lasknud end sellest häirida. Kuidas käis toona viinavõtt, kuidas võrkpallikuningas jäi hätta armuasjades ja lõpuks, kuidas ta elust enese käe läbi lahkus, sest ei suutnud tavailmas olla sama tugev ega leida õigeid lahendusi, nagu suutis palliplatsil.“

Lisaks võitjale otsustas žürii seekord ühte teost tunnustada ka diplomiga ning selle pälvis Uno Aava oma mahuka elulooaamatu „Elu- ja ralliradadel“ eest. Žürii arvamuse kohaselt oli tegemist aasta suurima üllatajaga ning see, ühe spordiraamatu traditsioonilisi piire ületav teos, oli kindlasti tunnustamist väärt.

EOA aastakoosolekul sai Eesti Spordiajaloo Seltsi auliige Aime Pärnakivi presidendilt Neinar Selilt tunnustuse, et ta on teeneka asutajaliikmena valitud Eesti Olümpiaakadeemia 25. aastapäeva puhul akadeemia auliikmeks

NOORED KUNSTNIKUD SPORDIMUUSEUMIS

Daimar Lell

Aprillikuu teine esmaspäev ehk künnipäev oli spordimuuseumis rahvarohke. Tehti kokkuvõtteid järjekordsest laste joonistusvõistlusest, mille parimad tööd leidsid koha märtsi lõpus ilmunud Sotši olümpiaaraamatus. Rohkem kui pooltsada last, emasid ja isasid ning õpetajaid olid meie

olümpiarahva poolt austama tulnud olümpiakomitee president Neinar Seli ning laskesuusataja Grete Gaim (*pildil kommikorviga*).

Piduliku tseremoonia püsinäituse olümpiasaalis avas muuseumi direktor Daimar Lell, kes avaldas korraldajatepoolset heameelt niivõrd arvuka osalejaskonna ning väga eriilmeliste tööde ning ideede üle. Seejärel asuti autasustamise juurde.

Kõik paremad said tänukirja, kingikoti ja maiustusi ning fotoaparaatide välkudes uhke aplausi saatel tugevad käepigistused aukülastajate poolt. Kõik, kelle tööd olümpiaraamatusse jõudsid, said loomulikult mälestuseks ka raamatu enda. Meeleolukas tseremoonia lõppes ühise tordisöömise (*pildil Grete Gaim torti lahti lõikamas*), pildistamise ning autogrammi-jahiga.

Ühtekokku saadeti seekordsele konkursile rohkem kui 570 tööd nii Eestist kui välismaalt. Oli ka mitmeid kollektiivselt valminud taieeid. Viimaste autoritest olid oma eriauhinda vastu võtnud peaaegu terve Tallinna Prantsuse Lütseumi IV A klass koos õpetajaga.

Lastele suunatud loomingukonkursi, mille paremad tööd jõuavad olümpiaraamatusse, korraldas Eesti Spordimuuseum juba neljandat korda. Seekordne võistlus kestis oktoobri keskpaigast kuni Sotši olümpiamängude lõpuni 23. veebruaril ning kõik soovijad võisid joonistada just sellise taliolümpiateemalise plakati, nagu neile meeldis.

Parimad selgitati neljas vanuserühmas (*vt võidutöid eelmises Teatajas*): eelkooliealised lapsed (parim Roko Astrik Koonga lasteaiast), 1.-3. klass (Iris Tikerpuu Tallinna Prantsuse Lütseumist), 4.-6. klass (Kadri Ligi Muhi Põhikoolist) ja 7.-9. klass (Gamithra Marga Tallinna Prantsuse Lütseumist). Eriauhinna avara loomingulise mõtlemise eest sai Tallinna Prantsuse Lütseumi IV A klass (*pildil esiplaanil*) ja eriauhinna erilise tehnilise lähenemise eest Patricia Tuuling Viljandist.

JAGATI VÕRGUVIKTORIINI AUHINDU

Siim Randoja

Eesti Olümpiaakadeemia ja Eesti Spordimuuseum kutsusid 20. jaanuarist kuni Sotši talimängudeni kõiki huvilisi kaasa lööma võrguviktoriinis “Talvine tarkus. Sotši 2014”. Taliolümpiamängudele pühendatud viktoriin võimaldas kontrollida teadmisi spordist ja olümpiamängudest, hankida uut infot, tutvuda (Eesti) spordi ajaloo põnevate hetkedega, võrrelda omi teadmisi teistega ning võita toredaid auhindu.

Kokku mängiti viktoriini 3473 korral ning registreeritud nimesid, kes said seeläbi võimaluse osaleda loosirattas, oli 826.

Korraldajate tänusõnad kuuluvad kõigile osalejaile ja õnnitlused loosimisel 9. aprillil välja kuulutatud kolmekümnele auhinnavõitjale.

KÜLAS RAIDO RÜÜTEL

Viive Reesar

Tallinna osakonna 15. aprilli seltsiõhtule TLÜ kohviku saali kogunes 28 seltsi liiget. Alustamiseks meenutati nelja eelnenud tähtsündmust.

Tunnustati teenekat sporditegelast Heino Jeretit, kellele Eesti Vabariigi valitsus määras spordi elutööpreemia.

Auväärsele spordiajakirjanikule ja kergejõustikustatistikule Erlend Teemägil, kes 10. aprillil tähistas 85 aasta juubelit, andis tänumeene Eesti Spordiveteranide Liidu president Sven Kolga.

Georg Hackenschmidt sporditeemaliste raamatute auhinna žürii- ja rahvahääletusel osutus tänukirja vääriliseks Uno Aava, mille andis üle Rein Järva.

Oma silmaga sai näha ja ka käes hoida Helvi Eriksoni kergejõustikuveteranide MM-il Ungaris 25.–30. märtsil võidetud kahte kuld- ja kahte pronksmedalit.

Seejärel sai sõna teise põlve võidusõitja Raido Rüütel. Raido kasvas usklikus peres. Lapsena harrastas korvpalli, kergejõustikku, suusatamist. Isa Hans võttis poisi kaasa rallisõitudele, millest sai huvi selle spordiala vastu. Eeskujudeks olid isa ja Uno Aava.

Autosporti hakkas Raido harrastama 1970. aastal Enn Griffeli ja Richard Lauri juhendamisel. Rallisõidus on oluline metoodiline ja psühholoogiline ettevalmistus, mägede tunnetus. Varemalt anti rallirajaga tutvumiseks aega 3–4 nädalat. Rajal omavaheliseks suhtluseks puudusid sidevahendid. Üheks haaravamaks, mis tõi judinad selga, oli vene

hipodroom. Väga oluline oli Nõukogude Liidu medal – 1981. aasta meistri-võistlustel teine koht. Eesti meistrivõistlustelt on Raido võitnud 19 medalit, nendest 13 on kuldsed. 22. maist 2002 kuni 6. veebruarini 2004 veeresid eestlased, Raido Rüütel ja Tiit Pruuli (*vt foto eelmisel leheküljel – vastavalt paremal ja vasakul koos reisi kaasa teinud teatrinuku Anniga*) autodel ümber maailma. Selle aja jooksul sõitsid kaasa erinevatel etappidel 125 reisihuvilist, neist 12 last. Seda reisi pidas Raido palverännakuks. Raido on usklik ja 1980. aasta algusest vabamüürlane, kelle eesmärgiks on olla hea, saada järjest paremaks ja teha heategevust. Abistatud on Estonial hukkunud vanemate lapsi ja lähedasi. Kolm aastat tagasi suri Raido abikaasa. Tema kasvatada on kolm teismelist last.

DOPING – TIPPSPORDI LAHUTAMATU OSA?

Siim Randoja

Eesti tippsportlaste saavutused maailmaareenil on viimastel aastatel meile toonud nii rõõmu- kui ka pettumusepisaraid. On tulevikulootused ja minevikuarvud. Dopinguküttide avaldused vahelduvad sportlaste pressiteadetega. Õhus on palju emotsioone ning rohkesti arusaamatusi ja segadust.

SA Domus Dorpatensise populaar-teaduslike seminaride sari „Teeme Tutvust“ oli sel kevadel võtnud eesmärgiks teemasse lisada kriitilist ja analüütilist mõttekäiku, üritades sellesse segasesse teemasse natukenegi selgust tuua. Selleks oli kolmapäeva, 23. aprilli õhtul spordimuuseumi kutsutud SA Eesti Antidopingu nõukogu liige ja TLÜ Terviseteaduste ja Spordi Instituudi direktor Kristjan Port, ajakirjanik ja ajalehe Postimees vanemtoimetaja Priit Pullerits ning Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskonna professor Vahur Ööpik.

Kuulajate ees (vasakult) Vahur Ööpik, Kristjan Port ja Priit Pullerits

Ühise vestlusõhtu käigus arutleti muuseumi kogunenud üsna arvuka seltskonna ees dopingu mõju üle inimorganismile, ajakirjanduse rolli üle dopingutemaatika käsitlemisel ja võimalike patustajate paljastamisel ning dopinguvastaste regulatsioonide teemadel.

Üritus sai teoks Eesti Spordimuuseumi, Eesti Olümpiakomitee ja MTÜ Spordiürituste Korraldamise Klubi ühisel toel.

LIIKUMISAASTA E-MÄLUMÄNG

Daimar Lell

Liikumisaasta puhul kutsusid Liikumisaasta, Eesti Spordimuuseum ja Rahvakultuuri Keskus kõiki osalema rahvusvahelisel tantsupäeval, 29. aprillil toimunud harivas e-mälumängus.

Kui liikumisaasta peamine eesmärk on innustada Eesti inimesi rohkem liikuma, siis mälumänguga panustati ka ajugümnaastikasse. Liikumisaasta e-mälumäng oli jätk mullusele ülipopulaarsele kultuuri-pärandi aasta e-mälumängule.

E-mälumängus osalejad said testida, kui head on nende teadmised spordiga seotud Eesti kultuuri- ja ajaloo sündmustest ja sportlastega seotud paikadest. Mälumängu patrooniks oli kolmikhüppe olümpiavõitja Jaak Uudmäe, kelle sõnul näitab mäng Eesti spordiajaloo mitmepalgelisust, annab uusi teadmisi ja pakub võimalust näha tuttavaid asju teise nurga alt.

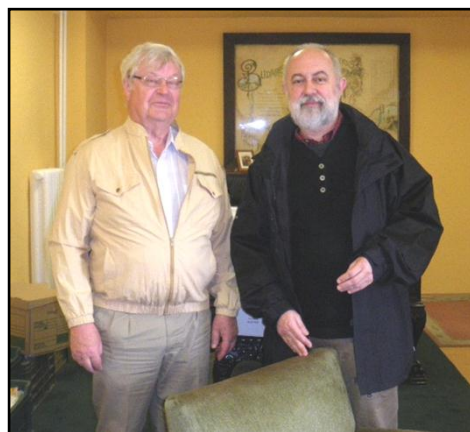
Interaktiivne valikvastustega e-mälumäng toimus 24 tunni jooksul aadressil malumang.liigume.ee/, kus 30 küsimusele vastamiseks oli osavõtjatel aega pool tundi. Mälumängus osalejatele olid Eesti spordiorganisatsioonid, kultuuri- ja mäluasutused pannud välja enneolematult põneva auhinna fondi, muuhulgas võimalused professionaalide juhendamisel mõnel spordialal, näiteks curlingus, uisutamises või golfis, kätt proovida. Auhinnafondis olid ka harrastusspordiürituste osaluspääsmed, spordimassaaži seansid, personaal-treenerite abil individuaalsete treeningplaanide koostamine. Kõige tublimatel osalejatega koolidesse oli võimalus kutsuda Eesti tuntud sportlased õpilastega kohtuma. Muidugi oli auhindade seas ka temaatiliste muuseumide pääsmed, raamatud ja palju muud. Spordimuuseum oli auhindadena välja pannud 10 perepäaset ning ühe piletivaba klassiekskursiooni.

Mälumängus osales kokku ligi 7500 inimest. Võistkondlikus arvestuses said tulemuse kirja 58 kooli. Huvitav fakt on, et kõige kiiremini suudeti spordimuuseumi poolt koostatud 30-le küsimusele kõik õiged vastused anda 27 sekundi jooksul. Pärast mälumängu lõppemist sai õigeid vastuseid ja tulemusi uurida Liikumisaasta kodulehel www.liigume.ee.

UNGARI KOLLEEGIDEL KÜLAS

Eesti muuseumiühingu õppereisi käigus Budapesti oli spordimuuseumi juhtivteaduril Enn Mainlal võimalus üle pika aja külastada Ungari Spordi- ja Olümpia-muuseumi. Tõsi, kuna reis sattus mai esimestele päevadele ja pühad ajal oli muuseum suletud, pealegi kolimas teistesse

Enn Mainla ja Lajos Szabo ►

ruumidesse samas Nepstaadioni spordikompleksis, siis tuli põhiliselt leppida muuseumi direktori Lajos Szabo jutuga. Siiski sai näha spordikompleksis asuvat näitusesaali ja Ungari etnograafiamuuseumis jalgrattanaïitusel eksponeeritud spordimuuseumist pärinevaid vanemaid sõiduriistu (*vt foto*) ning auhindu.

KOOS OLI TÄISKOGU

Ille Palm

ESAS kevadisele üldkoosolekule ja koolituspäevale 7. mail registreerus 33 seltsi liiget. Koosoleku avas Enn Mainla, kes valiti ka koosoleku juhatajaks. Protokollis Ille Palm.

Seltsi tegevusest eelmisest üldkoosolekust (novembris 2013) möödunud aja jooksul andis ülevaate esimees Enn Mainla, kelle ettekande toome mõningate kärbetega:

Seltsi liikmeskond on vahepeal pisut kahanenud. Kõige loomulikumal viisil õnneks seekord küll mitte, aga seltsist astus aasta vahetusel välja Arvi Matvei. Kui eelmisel aastal olime liikmemaksu krooniliste võlglastena sunnitud seltsi nimekirjast kustutama kümnekond inimest, siis nüüd väga pikki maksevahesid pole jäänud, kuid siiski on mõned liikmed, kellel on paar aastat see kohustus ununenud. Loodetavasti pigem ajapuudusel kui kaasalöömistahete kadumisest. Seltsi liikmeskonda lisandus neli uut liiget – eelmise aasta lõpus jalgpallispetsialist Hubert Tammik ja selle aasta algul võrkpallur Hillar Karm, maadlushuviga Toivo Järvis ja naisvõimlemispedagoog Riina Luksepp. Seega seltsis on 2014. aasta 7. mai seisuga 137 liiget.

Juhatus pidas nõu regulaarselt, kuid seda kaasajale kohaselt nii mõnigi kord elektroonilisel teel või arutati probleeme ka telefonitsi jooksvalt töö käigus.

Seltsi Teataja ilmus tavapäraselt kord kvartalis, st kõnesoleval perioodil ilmus kaks numbrit (nr. 68 ja 69, koostas ja toimetas Enn Mainla).

Seltsipäevi spordimuuseumis peeti viis, kus esinejateks põnevad spordiinimesed. Ka olid spordiajaloo seltsi liikmed osalised veel paljudes spordiajaloolistes ettevõtmistes, mida küll selts otse ise ei korraldanud, kuid mis seltsi liikmete aktiivsel toel ja osalusel teoks said.

Regioonidest väärib endiselt kiitmist Pärnu, kus märtsis toimus juba XIX ajaloopäev, mille korraldamise raskus, nagu viimastel aastatel ikka, lasus Priit Neemel ja Heldor Kääratsil.

ESAS on olnud jätkuvalt Eesti Spordimuuseumi koostööpartneriks traditsioonilistel teatmematerjali kogumise võistlustel. 37. korrani jõudnud võistluse kokkuvõtete tegemine veel käib.

Möödunud aasta jaanuaris tähistas meie seltsile katust, st peavarju pakkuv Eesti Spordimuuseum oma 50. juubelit ja kogu see aasta möödus juubeli tähe all kuni esindusliku rahvusvahelise konverentsini detsembris, kus ka meie seltsi kolm liiget üles astusid.

Spordiajaloosõbra raamaturiiulisse lisandus seltsi liikmetelt jälle mõnigi sisukas väljaanne. Tavapäraseks on saanud ja õnneks ka jäänud Eesti Spordi aastaraamat, mis seekord ilmus rekordiliselt lühikese ettevalmistusajaga Spordikoolituse ja -teabe sihtasutuse ettevõtmisel, koostajate hulgas ka ESAS liige Aare Oja, kuid abiliste hulgas on endiselt teisigi seltsi liikmeid.

Aasta lõppu jäi Aarand Roosi „Areenilt arhiivi”, Tiit Karuksi ja Uno Aava mälestusteraamatute ilmumine. Kui viimaste kuude üheltki spordiraamatult ei leia väga tuttavaks saanud nime – Tiit Lääne, siis poleks see sugugi tavapärane.

Meie suurima probleemi – Eesti akadeemilise spordiajaloo koostamise küsimuses on viimasel ajal toimunud märgatav elavnemine. Kultuuriministeeriumi poolt on projekti vedama valitud Sven Kolga.

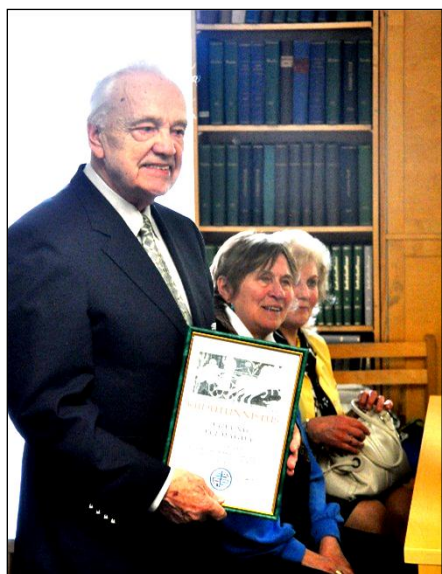
Põhiautoritena on paigas Kaarel Antons ja Valeri Maksimov, konsultandina TÜ ajaloolane Olaf Mertelsmann. Moodustatud on toimetuskolleegium, kuhu seltsi liikmetest kuuluvad Enn Mainla ja ühtlasi ka spordimuuseumi esindav Daimar Lell. Siinkohal tahan tänada Rein Järvat visa võimaluste otsimise ja surveavaldamise eest, mis on viinud selleni, et spordiajaloo koostamine võeti vabariigi 100. juubeliaasta ürituste programmi, mis on finantseerimise aluseks.

Üha suurem vajadus EOKga käsikäes töötada on viinud mõttele, et aastatetagusest koostöölepingust oleks mõttekas edasi pürgida ja taotleda EOK liikmestaatust. Loodetavasti toob see kaasa ka rahastajate tõsisema suhtumise spordiajaloo seltsi, mis kokkuvõttes siiski tähendaks tõsisemat tegevustoetust kui seni.

Siinkohal ongi paras aeg rääkida rahast. Loodetavasti on liikmemaksude laekumise vaevalisus möödunud. Võib-olla peaksime täna hoopis arutama, kuidas liikmete panust tõsta saaks. Kas meie liikmemaksu süsteem pole mitte ajale jalgu jäänud. Aga selge on, et liikmemaksudest üksi ei piisa ja seepärast on meeldiv, et Eesti Kultuurkapital meid vahel ka toetab, kuid paraku jääb viimane nende rahasiüst eelmise aasta algusesse.

Lõpetuseks tänan kõiki seltsikaaslasid ja muidugi eelkõige juhatuse liikmeid, kellega koos seltsielu vedamine pole mitte tappev kohustus, vaid on meeldiv ülesanne.

Seejärel sai sõna Tallinna osakonna esimees Rein Järva, kes andis põhjalikuma ülevaate pealinna spordiajaloolaste tegemistest. Eriti tõi ta esile pingutusi perioodi 1918–1940 aastaraamatu kirjutamisel-koostamisel, kiites Erlend Teemäe ja Juhan Maidlo kaaspanust, et raamat on jõudnud retsenseerimise ja toimetamise viimasesse järku. Ka tundis ta heameelt, et Eesti spordiajaloo koostamine on lõpuks stardist minema saanud.

Erlend Teemägi

Rein Järva

Mai Luik

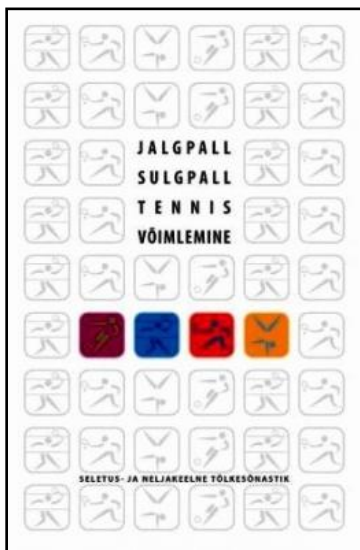
Järgnevalt esitas Mai Luik seltsi 2013. aasta majandusaruande, mille peamiseks sõnumiks oli, et seltsil puuduvad piisavad rahalised vahendid tegevuseks, mistõttu peab koosolek otsustama, kuidas tulusid suurendada. Aruanne kinnitati ühehäälselt.

Kohe asuti ka liikmemaksu suurust arutama. Otsustati alates koosoleku päevast kehtestada liimemaks pensionäridele 5, mittepensionäridele 8 eurot aastas ja kaotada liikmemaksuvabastus üle 80-aastastele liikmetele. Vabastus jääb kehtima vaid auliikmetele. Vabatahtlikud annetused on soovitatavad.

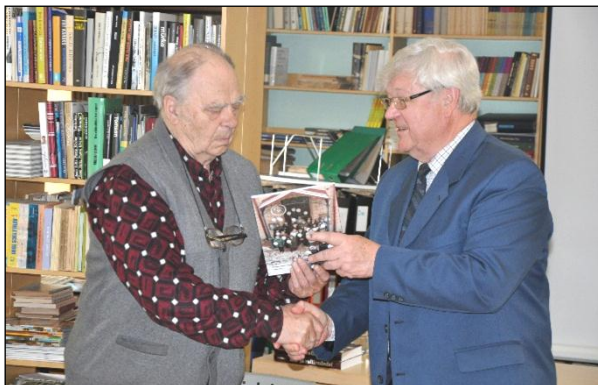
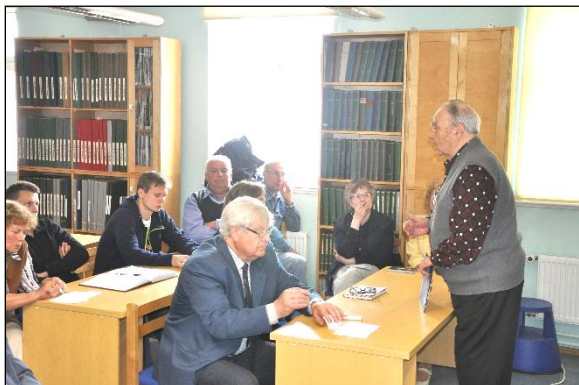
Koosolek avaldas ka üksmeelset nõusolekut Enn Mainla tehtud ettepanekule ESAS-i Eesti Olümpiakomitee liikmeks astumise kohta.

Lõpetuseks anti Erlend Teemägil üle ESAS kiidutunnistus seoses tema 85. sünnipäevaga.

Päev jätkus peale kohvipausi koolitusega, mille käigus Helmut Valgmaa rääkis ja ärgitas rahvast kaasa mõtlema kahel teemal. Esiteks teemal "Sport ja elukaar", milles ta analüüsis eluea ja spordi seoseid. Ta tõi ka näiteid erinevatelt spordialadelt ja need tõestasid üsna kujukalt, et spordiala valikuga on võimalik mõjutada oma elukaare pikkust. Etteaste lõpetas härra Valgmaa oma hiljuti ilmunud raamatu (vt kaanepilti) "Jalgpall. Sulgpall. Tennis. Võimlemine. Seletus- ja neljakeelne tõlkesõnastik" lühikese tutvustusega. Eestikeelse seletussõnastiku kõrval pakub raamat mõistetele vasteid inglise, saksa ja vene keeles ning sobib seega hästi ka tugitoolisportlastele, kes armastatud alasid välismaistelt spordikanaleilt jälgivad. Raamat ilmus käesoleva aasta alul kirjastuse Koolibri väljaandena.

Külalisena koosolekul viibinud sulgpallitreener Mart Siliksaar tuletas meelde, et Helmut Valgmaa pole mitte üksnes võimlemisspetsialist ja sporditerminoloogia arendaja, vaid väärib tunnustust ka kui sulgpalli Tartusse tooja.

Helmut Valgmaa peab ettekannet ja saab Enn Mainlalt tänuks spordimuuseumi ajakirja „Sport & Muuseum” viimase numbri

Seejärel rääkis Uno Aava tänavusel Georg Hackenschmidt'i nimelise raamatuauhinna konkursil tunnustusdiplomi pälvinud mälestusteraamatust "Elu- ja ralliradadel", millele Eesti Autosportdiliidu sekretär Martin Harak lisas loo sellest, kuidas raamat eriliselt kiiresti õnnestus trükkida. Raamatu esmaesitlus toimus 22. novembril pidulikul galal Eesti Autosporti Tähed 2013 Saku Suurhallis, kus ka õnnitleti just sellel päeval 85 aastaseks saanud autorit.

Uno Aava kommenteeris ekraanile näidatud pilte raamatust, vastas arvukatele küsimustele ja ka Martin Harakul tuli jagada selgitusi, seda eelkõige Eesti autosporti tänase päeva kohta.

Uno Aava esinemas

Martin Harak (vasakul) kinkis muuseumile EAL väljaande „Eesti autosport 2013“

ÜLEVAATENÄITUS ÜLIÕPILASSPORDIST *Siim Randoja*

Alates 10. maist kuni 8. juunini oli Eesti Spordimuuseumi I korrusel avatud näitus “Üliõpilassport läbi aegade. SELL mängud”.

Näitus hõlmab üliõpilasspordi materjale enam kui saja-aastaselt perioodil ning antakse ka ülevaade SELL mängudest läbi aegade. Näitusel oli ainulaadne võimalus näha meie spordisangarite Gerd Kanteri, Olga Aleksejeva, Irina Embrichi ja teiste universiaadimedaleid. Esmakordselt oli avalikkuse ees Toomas Prooveli kuldmedal, mille ta võitis 2000. aastal kreeka-rooma maadluses üliõpilaste maailmameistrivõistlustel Tokios.

Lisaks erinevatele medalitele, karikatele, maskottidele olid näitusel üleval ka haruldased erinevate riikide filateeliatooted, märgid ning mälestusmündid, mis olid pühendatud universiaadidele, üliõpilaste maailmameistrivõistlustele. Näituse koostas ja valmistas ette Eesti Spordimuuseum koostöös Eesti Postimuuseumi ja

Eesti Akadeemilise Spordiliiduga. Näitusele annetasid oma karikaid, medaleid, mälestusesemeid lisaks sportlastele ka erinevad kõrgkoolid, mistõttu oli näitusel seekord näha mitmeid eksponaate, mida tavaliselt avalikkusele ei demonstreerita.

Näituse avamisel EASL president Ants Veetõusme andmas üle tänukirja näituse kuraatorile Helve Parmasele, mida jälgib spordimuuseumi direktor Daimar Lell

Hilisema täiendusena olid näitusel väljas ka anonüümseks jääda soovinud omanikule kuuluvad Erika Salumäe universiaadimedalid ja võistlussärk, mis olid külastajatele tutvumiseks kuni näituse lõpuni.

Eesti Akadeemiline Spordiliit korraldas 16.-18. mail 2014 Tartus XXX SELL mängud – Tartu Üliõpilasmängud, mille traditsioon sai alguse aastal 1923. Juubelimängude kavas oli 13 spordiala, millel osales üle 1500 sportlase enam kui kümnest riigist. Juubelimängude raames oli kavas peale spordivõistluste veel mitmeid muidki juubeliväärilisi üritusi ja üheks neis oligi näitus (vt fotod allpool).

JÄLLE PRIMA VISTAL

7.-10. maini täitus Tartu taas kirjandusega, sest juba üheteistkümnendat korda vallutas linna rahvusvaheline kirjandusfestival Prima Vista. Traditsiooniliselt lõi festivalil kaasa ka Eesti Spordimuuseum.

8. mail toimus aga Prima Vista põhiprogrammi raames TÜ Raamatukogu kohvikus Gaudeamus Eesti Spordimuuseumi ajakirja “Sport & Muuseum” esitlus. Kogunenud kuulajad said põhjalikuma ülevaate ajakirja viimasest numbrist, mis on pühendatud spordimuuseumi 50. aastapäevale, kuid juttu tuli ka ajakirja sünnist ning ideest laiemalt.

TÜ Raamatukogu ees toimunud raamatulaadal sai 8. ja 9. mail spordimuuseumi raamatuletilt vahvate laadahindadega soetada põnevaid spordialaseid trükiseid ning muuseumi meeneid ja seda võimalust ei lastud mööda.

TARTU MUUSEUMIDE SUVEMÄNG

Daimar Lell

10. maist 24. augustini toimub Tartu muuseumide suvemäng! Mänguplatsina tegutsevad 16 muuseumi või filiaali ja loomulikult on kaasa löömas ka Eesti Spordimuuseum.

Mängima on oodatud kõik lustlikud ja muuseumisõbralikud pered ning mängus osalemiseks tuleb külastada erinevaid Tartu linna või lähiümbruse muuseume ja koguda suvemängu flaierile templeid. Täistembeldatud flaier koos kontaktandmetega tuleb postitada hiljemalt 24. augustil Tartu Infokeskuse postkasti Raekoja külguksel. Suvemängu flaierid saab osalevatest muuseumidest.

Võitjad selgitatakse välja Tarkusepäeval, 1. septembril. Peaauhinnaks on laevasõit Soome ja perepilet Heureka Teaduskeskusesse! Lisaks peaauhinnale on muuseumid välja pannud hulgaliselt väiksemaid auhindu.

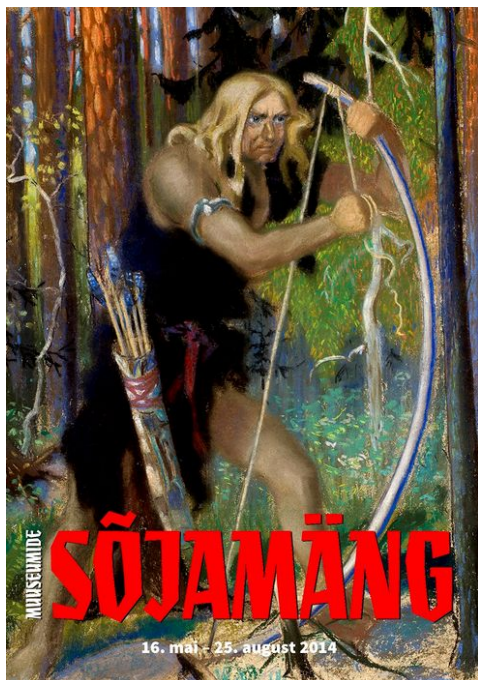
MUUSEUMIDE SÕJAMÄNG

Daimar Lell

16. mail läks lahti suur üle-eestiline muuseumide sõjamäng. Mängus löövad kaasa nii Eesti Spordimuuseum kui Otepää Talispordimuuseum. Kokku osaleb aga üle 60 muuseumi.

On palju põhjusi, miks muuseumide suvemäng on sellel aastal sõjateemaline. 2014. aastal möödub 100 aastat I maailmasõja puhkemisest, 95 aastat Võnnu lahingust, 90 aastat detsembrimässust, 70 aastat II maailmasõja lõpu kaitselahingutest Eestis ning 10 aastat saab Eesti NATO-ga ühinemisest. Korraldajate sõnul tahetakse mänguga teadvustada Eestit igasugustes sõdades kaitsnud inimeste kangelaslikkust ja meenutada Eesti pinnal läbi aegade toimunud sõjasündmusi.

Igas osalevas muuseumis esitatakse püsiekspositsiooni kohta neli sõjateemalist küsimust või pannakse külastaja tegema midagi muud põnevat. Iga mängija saab esimesest muuseumist trükitud flaieri, mille peale ta kogub neljast

muuseumist mängus osalemise templi (miinimum on neli muuseumi, millest üks on sõjamuuseum). Külastada võib ka rohkem muuseume. Kelle flaieril on enim templeid, saab eriauhinna. Flaier jäetakse viimasena külastatud muuseumi.

Mäng kestab 25. augustini ning ettevõtmise patrooniks on kindral Ants Laaneots. Auhindade loosimine leiab aset augusti lõpul Tartus, kaasates Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuse sõjaväelasi, auhindade pidulik üleandmine toimub septembri alguses Eesti Sõjamuuseumis. Võimalus on võita hulgaliselt muuseumide välja pandud kultuurilisemaid, kuid ka sportlikumaid auhindu.

REKORDILINE MUUSEUMIÖÖ

Daimar Lell

Tänavuse muuseumiaasta teemaks oli "Öös on tähti" ning nagu igal aastal, olid ka seekord kõik inimesed oodatud ööst osa saama ka Eesti Spordimuuseumis ja Otepää Talispordimuuseumis.

Eesti Spordimuuseum pak- kus seekord muuseumiööliste nii uut kui vana: kella 18st kuni 23ni olid traditsiooniliselt kõik muuseumi näitused tasuta avatud. Lisaks mitmekülgsele püsinäitusele olid avatud näitused „Üliõpilassport läbi aegade“ ja „Vaseaeg auhinnalaua“. Erilise võimalusena said külastajad uudistada Erika Salumäe esemete eriväljapanekut. Kella 18 ja 20 vahel oli kõigil võimalik osa võtta haaravast spordiergomeetrite mitmevõistlusest. Kell 19 ja kell 21 sai näha filmi „Eesti Tennis 100“. Peeter Simmi poolt jäädvustatud tunniajane dokumentaalfilm andis arvukatele vaatajatele hea ülevaate Eesti tennise ajaloost koos intervjuude ja haruldaste ülesvõtetega täiesti tasuta.

Ka Tehvandil asuvas spordimuuseumi filiaalis Otepää Talispordimuuseumis muuseumiööl ei magatud. Sealgi oli muuseum tasuta avatud alates 18.00 kuni 22.00ni ning harukordse võimalusena sai näha lühiajaliselt Otepääl väljas olevat Erika Salumäe Barcelona olümpiamängude kuldmedalit.

Muuseumiöö tõi Tartus spordimuuseumisse 1616 külastajat! See on spordimuuseumi muuseumiööde absoluutne rekord. Otepää Talispordimuuseumi uudistas muuseumiööl 119 huvilist. Muuseumiöö algas ühtlase külastajate vooga juba enne kella 18.00. Esimese tunni lõpuks oli muuseumisse saabunud juba üle 200 inimese. Järgmised tunnid kulgesid tõusvas joones. Ajavahemik 20.00–21.00 andis külastajate arvuks lausa 400! 1000 külastaja piir ületati veidi pärast kella üheksat. Kell 22.01 langes muuseumiööde senine külastajarekord (1328). Viimanegi tund muuseumiööst tõi publikule rohkelt lisa ning numbreid kokku lüües selgus, et muuseumiööde uus külastajarekord on sündinud!

Kuid kell 23.00 sulgusid vaid muuseumi ukSED, muuseumiöö ise jätkus ülipopulaarse öömälukaga. Eelregistreerunud võistkondi oli 26, stardipaugu said neist 24 ja finišisse jõudsid 23 võistkonda. Meeleolukas mälumäng lõppes tund pärast südaööd ning tasavägises konkurentsisis osutus seekord võitjaks duo Mart ja Matis, neile järgnesid tihedas grupis üksikvõistlejad, kelledest edukama lõpuspurdi suutis teha Jaan Lomp. 3. ja 4. koht läks jagamisele Toivo Kivimetsa ning Laarimardi vahel.

Mälumängurid ajusid ragistamas, žürii (paremalt) Daimar Lell, Siim Randoja ja Kalle Voolaid punkte rehkendamas

Seekordset muuseumiööd iseloomustas meeldivalt noorema (alla 30-aastaste) publiku tuntav ülekaal. Ka leidis sooja laupäeva õhtul tee muuseumisse hulgaliselt turiste. Mitmed lätlased teatasid, et muuseumiöö oligi Tartusse tuleku üheks põhjuseks.

POOLTEIST TUNDI KORVPALLILAINEL KOOS VALDU SUURKASEGA

Rein Järva

Valdu Suurkask on mees, keda Eesti spordis peaks laiemaltki teadma kui ainult korvpalliringkondades. Sellise tuntuse annab fakt, et Tallinna osakonna 20. mai seltsiõhtu külaline oli kümmekond aastat (1999–2009) ühe suurima rahvusvahelise spordiorganisatsiooni (FIBA – Rahvusvaheline Korvpalliliit) kõige olulisema, tehnilise komisjoni president. Sinnamaani oli aga pikk tee käia ja seda ilusal kevadisel õhtupoolikul Valdu meenutaski.

Huvipakkuv oli juba see, et tal on lapsepõlvest meeles nii Tallinna (1944) kui ka Berliin (1945) pommitamine. Jah, just sinna oli ema koos kuueaastase väikemehega sõja jalust Eestist jõudnud. Et elu koosneb juhustest, võime ka Valdu puhul kogeda. Oleks ema sõja lõpuaastal otsustanud Berliinis läänetsooni jääda, vaevalt me siis praegu korvpalli-Suurkaske teaksime. Aga juhtus nii, et Suurkaskede pere jätkas pärast sõda elu Tallinnas, Koplis. Valdu oli sealses koolis mingi aeg ka Ants Antsoni klassivend.

Korvpall tuli Valdu ellu juba reaalkooli poisina ja nagu tollal enamasti kombeks – hoovispordi näol. Magdaleena haigla (ema töökoht) sisehoovis oli korvi viskamiseks tünnirõngas üles pandud. Reaalkoolis ja Kalevi Spordikoolis – „Reaalikad“ on ju Kalevi kasvulava Eesti spordi algusaegadest – andis esimest korvpalliõpetust neli aastat vanem koolivend Enno Karrisoo. 1950. aastate keskel oli Valdu meisterlikkus väärt juba Eesti noortekoondist, 1958. aastal TPI noore tudengina esmakordselt ka Eesti täiskasvanute koondist. Esimene rahvusvaheline võistlus ja esimene välisreis oli 1958. aasta novembris Soome – tollastes oludes väga suur sündmus. Järgnesid kümmekond aastat Eesti tippkorvpalli koondises Ilmar Kullami ja klubis (TPI) Jaroslav Dudkini käe all. Saavutuste poolel NSV Liidu meistrivõistluste hõbe (1967), NSV Liidu üliõpilasmeister (1964) ja 7 Eesti meistri tiitlit (1961–66 ja 1971).

Kohtunikutöö sai alguse 1968. aastal. Siinkirjutaja oli ise tunnistajaks, kuivõrd palju tööd tegi Valdu neil aastail kohtumõistmise oskuste omandamisel, vilistades lugematult palju mängu kõikvõimalikel võistlustel. Kohtuniku-meisterlikkus tõusis kiiresti – 1973. aastal üleliiduline kategooria ja 1975. aastal rahvusvaheline kategooria (FIBA litsents). Sealtmaalt läks uks lahti rahvusvahelistele võistlustele.

1980. aastatel oli Suurkask koos Mihhail Davõdovi ja Mihhail Grigorjeviga NSV Liidu üks tunnustatumaid vilemehi. Juhtis mängusid Moskva olümpiamängudel, MM ja EM turniiridel. Omariikluse taastamise järel esitas Eesti ta FIBA tehnilise komisjoni liikmeks. FIBA kahe ametliku keele (inglise ja vene keel) hea valdajana usaldati talle 1999. aastal komisjoni juhtimine presidendina.

Valdu hinnangul on väljakukohtuniku amet selline, millesse konflikt on sisse programmeeritud. Kellelgi on õigus, kellelgi mitte. Valdul siiski tõsisaid

konflikte ei olnud, vaid ühel korral Gruusias püüti asju kätega selgeks teha. Tänapäeval on kohtunikel rahvusvahelistes kohtumistes Security juures.

*Valdu Suurkask (vasakul)
oli viimast korda
tiitlivõistluste komissar
Pekingi olümpiamängudel
2008. aastal*

Viimasel kümnendil tegutses Valdu tippturniiride mängudes komissarina, oli FIBA esindaja. Korvpallimääruste muudatusi tehti varem iga nelja aasta tagant, pärast 2000. aastat sagedamini. Varem mõjutas muudatuste tegemist mängu dünaamika, nüüd mõjutab NBA, kelle järgi FIBA on reegleid kohandanud. Määrusi muudab ka tehnika areng, TV ja Internet. Muutunud on kohtunike tasustamine. Nõukogude ajal oli 2,50 rbl. mängu eest. FIBA tasu oli 100 DM-i, hiljem 200 DM-i. Nüüd näiteks FIBA Finaal Fouris 3000 eurot mängu eest. Väga kõrge tasu. Majanduslikult tasub ära. Praegu on ka lihtsam vilistada, platsil on kolm silmapaari varasema kahe asemel. Nüüd antakse FIBA litsentsi kuni 30-nda eluaastani, vanemad enam ei saa.

Valdu oli huvitav vestluskaaslane, maailma korvpallipoliitikat üdini tundev Eestimaa mees.

LURICHI TEEMASEIN VÄIKE-MAARJAS

Daimar Lell

31. mail, Pandivere päeval, avati Väike-Maarjas Georg Lurichile pühendatud teemasein.

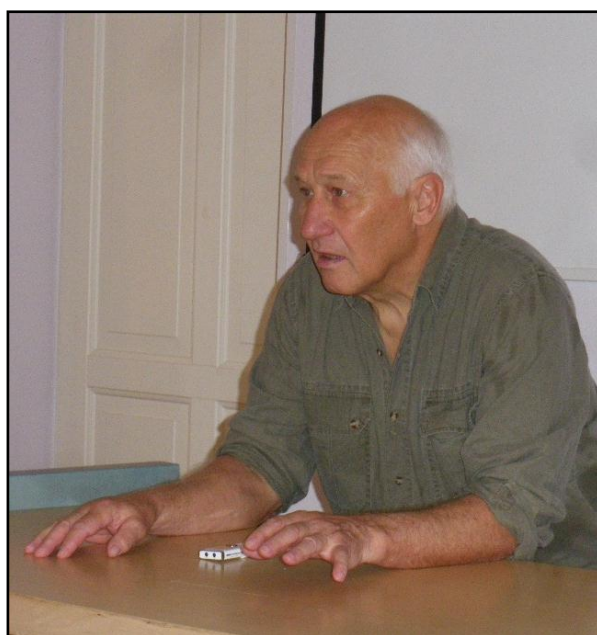
Väike-Maarjast pärit vägevast jõumeest ning tuntud spordiliikumise edendajat on kodumail igati au sees hoitud. Nüüdsest saab Väike-Maarja uuenenud muuseumis uudistada Eesti Spordimuuseumis valminud teemaseina, millel hulgaliselt fotomaterjali, lühilood suurmehe tegemistest nii kodu- kui välismaal, mitmeid tsitaate jne. Seina keskel asuvas vitriinis on koha leidnud Lurichi mälestusvõistluste auhinnad ja medalid, aga ka üks senini Berliinis tegutseva Lurichi-nimelise spordiklubi (SC Lurich 02) karikas ja Georgi Markelovi loodud Lurichi büst.

Teemaseina avamisel kõnelesid Väike-Maarja muuseumi juhataja Marju Metsman, Eesti Spordimuuseumi direktor Daimar Lell ja Väike-Maarja vallavanem Indrek Kesküla. Kõik nad rõhutasid Lurichi suurust ning olulisust läbi aja. Vallavanem tutvustas ka sealsamas saalis olevat maakeral seisvat Lurichi kuju (vt foto), mis on 20 korda väiksem mudel sellest, milline on plaanis 2016. aastal Väike-Maargas avada. 2016. aastal möödub Georg Lurichi sünnist 140 aastat.

JALGPALLIJUTUD ROMAN UBAKIVIGA

Juunikuise suursündmuse, jalgpalli maailmameistrivõistluste, ootuses oli 4. juunil Eesti Spordiajaloo Seltsi päeval Eesti Spordimuuseumis külaliseks Roman Ubakivi (*fotol*). Juttu tuli nii mehe mängijateest, tööst treenerina legendaarsete Lõvide jalgpallimeeskonna ellukutsujana, samuti FC Flora kui ka Eesti jalgpallikoondise juures. Muidugi ei saanud Europarlamenti kandideerinud esineja täiesti üle ega ümber poliitikast ja pikkis oma juttu ka ühiskonnaelu puudutavaid märkusi. Aga ega see jalgpallijuttu rikkunud, kaks tundi kulus märkamatult ja kuulajatel jagus ka siis veel küsimusi.

TAAS SUVEPEALINNAS

Siim Randoja

4. juunil oli Eesti Spordimuseum taas külas suvepealinnas. Pärnu Keskraamatukogu (Akadeemia 3, Pärnu) I korruse galeriis avati näitus "Super-Eesti: vägitükid, millele tõenäoliselt maailmas võrdseid ei leidu" (vt foto).

Väljapanek tutvustab kujutlusvõime piire nihutades spordi erilist rolli Eestis. Meie ajalugu on rikas erakordsete sporditähtede, ainulaadsete saavutuste ja meeletu entusiasmi poolest sellele kõigele kaasa elada. 2012. aastal Narvas toimunud traditsioonilisel muuseumide festivalil võistelnud näituste seast parimaks tunnustatud väljapaneku valitud palad jäävad Pärnusse vaatamiseks kuni 20. juulini. Lisaks põnevatele stendidele on näitus täienenud mitmete huvitavate esemetega alates Pärnust pärit laskuri Vladimir Kuke kaunitest autasudest, Erki Noole võistlusnaelikutest ja Georg Lurichi ainelisest kirjandusest kuni Markko Märtini esemeteni välja.

Pärnus raamatukogus toimus ka spordimälumäng, mida viis läbi toimkond koosseisus: (paremalt) Siim Randoja, Daimar Lell, Kalle Voolaid ja Kaarel Antons

SPORDIMUUSEUMILE ANNETATI SUUR AUTOGRAMMIKOGU

Ants Uus (31.12.1932 – 9.01.2014) töötas teleoperaatorina ETV-s üle neljakümne aasta. Kui ta 1956. aastal televisiooni tööle asus, siis oli selle töö oskajaid Eestis nii vähe, et neid võis ühe käe sõrmedel üles lugeda. Ants Uus töötas ETV-s 1999. aastani, võttes oma kaamerasse lugematuid kunsti-, teatri-, laste- ja spordisaateid stuudiost ja ülekandejaamaga üle Eesti.

Kirgliku spordifanaatikuna armastas Ants Uus kõige rohkem just spordisaateid teha. Ta kuulus Nõukogude Liidu kesktelevisiooni võttegruppi, kes tootis erinevatelt spordiüritustelt rahvusvahelist telepilti ja nii töötas ta Moskva olümpiamängudel, Hea Tahte mängudel ning mitmete alade maailma karikaetappidel. Eks just spordivõistlustel nakatus ta ka oma teise kire – autogrammide korjamise küüsi. Lese sõnul võttis ta oma esimese autogrammi 1967. aastal meie tõsteässalt Jaan Taltsilt. Aastate jooksul kohtus ta silmast silma enam kui 6000 sporditähga ja pea kõik need tuhanded autogrammid ongi ta ise nendelt küsinud. Kõige rohkem autogramme on talle jaganud kergejõustiku- ja korvpallitähed. Korvpalli mängis Ants ka ise ning tuli 1950. aastate alguses spordiühingu Spartak meeskonnas Tallinna noortemeistriks.

Kui kirglik autogrammikut Ants Uus selle aasta alguses meie hulgast lahkus, oli tema soov, et autogrammikogu leiaks tee Eesti Spordimuuseumi, mille nüüd siis abikaasa 11. juunil teoks tegi.

*Autogrammikogu üleandmise piduliku sündmuse osalised (vasakult):
spordimuuseumi direktor Daimar Lell, proua Mai Uus ja tema sõbrannad
televisioonist Norma Jõekalda ja Eha Väinsalu*

RAIO JA MAAILM

Siim Randoja

Alates 11. juunist on spordimuuseumis avatud näitus jalgpallisärkidest "Raio ja maailm". Näitusel on väljas erinevate riikide vutitähed mängusärgid, kellega Raio Piiroja on kohtumiste lõppedes traditsiooni järgides särki vahetanud. Lisaks on näha tema enda klubide ja Eesti koondise mängusärgid. Muuhulgas saab näha nii hollandlase Patrick Kluivert'i särki Lilleküla staadioni avamängust Eesti vastu 2001. aastal kui ka inglase Wayne Rooney särki Wembley staadionil peetud mängust Eesti vastu 2007. aastal. Esindatud on veel hispaanlased Cesc Fabregas ja Sergio Ramos, itaallane Antonio Cassano, portugallane Helder Postiga, horvaat Josip Šimunic ja paljud teised.

Rait Männik imetlemas muuseumis üles riputatud Raio Piiroja jalgpallisärke

Raio Piiroja on Pärnust pärit jalgpallur, kes on esindanud Eesti jalgpallikoondist 113 mängus, olles olnud ka pikaaegne rahvusmeeskonna kapten. Oma esimese kohtumise Eesti rivistuses pidas ta 1998. aastal Armeenias ja viimase 2013. aastal Türgi vastu. Tänapäevaks jalgpallurikarjääri lõpetanud Piiroja

lõi keskkaitstjana Eesti eest 8 väravat. Alustades klubikarjääri Pärnu klubides, tuli Piiraja Eestis meistriks siiski FC Flora rivistuses. Enamiku oma jalgpalluriteekonnast mängis ta aga väljaspool Eestit: klubideks Norras Oslo Vålerenga IF ja Fredrikstad FK, Hollandis Vitesse Arnhem ja Hiinas Chengdu Blades.

Väljapanek jääb muuseumi II korrusel avatuks kuni suve lõpuni.

TARTU TÄNAS MUUSEUMITÖÖTAJAJAID

Daimar Lell

16. juunil toimunud Tartu linna traditsioonilisel muuseumitöötajate tänuüritusel pälvis teiste seas linna tänukirja spordimuuseumi raamatukogu juhataja Aune Anton.

Tartu ülikooli muuseumis toimunud tseremoonial andis linnapea Urmas Klaas tänukirjad üle ühtekokku üheksale muuseumitöötajale, kes olid äramärkimist leidnud nende endi kolleegide poolt. Aune Antoni puhul leidis esiletõstmist kohusetundlik töö spordimuuseumi raamatukogus, aga ka tubli panus Eesti Muuseumide Infosüsteemi (MuIS) arendamisel.

Abilinnapea Tiia Teppan õnnitles järjekordseid Tartu muuseumitöötaja stipendiumikonkursi laureaate. Eelmisel aastal alguse saanud stipendiumikonkursile laekus sel aastal kokku 25 taotlust. Seda oli kolm korda rohkem kui esimesel aastal. Seekordsete stipendiaatide hulgas oli ka spordimuuseumi peavarahoidja Kaarel Antons, kes just tänuürituse ajal viibis stipendiumi toel õppereisil Peterburis.

Traditsioonilise kõne kolleegidele pidas spordimuuseumi direktor Daimar Lell (*fotol*), kes kutsus kolleege iseenda peale rohkem mõtlema ning puhkust väärtustama.

Piduliku koosviibimise lõpetas Tartu Üliõpilasteatri etendus „Püüdetult ulbib laia jõe laisal voolul roheline konn – 9 jaapani kyogeni“.

BARUTO SPORDIMUUSEUMIS

Siim Randoja

17. juunil avasid Kaido Höövelson, Jaapani suursaadik Tetsuro Kai ja muuseumi direktor Daimar Lell Eesti Spordimuuseumis Siim Randoja ja Rait Männiku koostatud näituse "Baruto. 10 aastat Jaapanis".

Vaade näitusele, mida avavad (vasakult) Jaapani suursaadik Tetsuro Kai, Kaido Höövelson ja spordimuuseumi direktor Daimar Lell

Kaido Höövelson pjedestaali kõrgemal astmel oma sumokarjääri alguses

Näitus võimaldab Eestis esmakordselt näha mitmeid unikaalseid esemeid alates Baruto sumopõlled ja kimonote kollektsioonist kuni väärikate auhindade ja meeneteni välja (vt fotod allpool). Olemas on ka kõige haruldasem – sumoturniiri võitjale omistatava rändauhinna Imperaatori karika vähendatud koopia, mis on tõenäoliselt ainus, mida saab näha väljaspool Aasiat. Lisaks saab külastaja näitusel teadmisi Eesti sumoloost ja sumomaadluse üldisematest põhimõtetest.

Eesti spordiajalugu on rikas võimsate saavutustega tugevate meeste poolest, olgu juttu maadlejatest, tõstjatest või teistest tugevatest spordimeestest ja -naistest läbi aegade. Uue peatüki jõumeeste saagasse kirjutas aga eelkäijate kõrval sõna otseses mõttes suurim vägilane – Jaapanis sumomaadluse absoluutsesse tippu tõusnud ja sadade miljonite poolehoidu pälvinud Kaido Höövelson.

Barutoga poseerivad näituse koostajad Siim Randoja (vasakul) ja Rait Männik ning Baruto poseerimas oma fototeisiku kõrval

2004. aastal Jaapanisse sumomaadlejaks siirdunud Kaido oskas sel ajal vaid unistada, et kümne aasta pärast tagasi kodumaale tulles on ta jätnud selja taha sportlaskarjääri, mida ehivad nii mitmete rekordite purustamised, sumo eliitturniiri võit kui ka sumohierarhias paremuselt teisele positsioonile tõusmine. Eesti Spordimuuseumi näitus „Baruto. 10 aastat Jaapanis“ ongi pühendatud tagasivaatena Kaido Hõövelsoni ainulaadsele teekonnale Lääne-Virumaalt sumomaailma absoluutsesse tippu.

Näitus jääb spordimuuseumis avatuks kuni septembri lõpuni.

PANE TÄHELE!

ESAS liikmemaks on vastavalt 7. mai täiskogu otsusele muutunud. Liikmetel tuleb nüüd alates 7. maist aastamaksuna tasuda **8 eurot** (pensionäridel **5 eurot**). Ka otsustati, et **kaotatakse ära liikmemaksu vabastus 80-aastastele ja vanematele**, kellel seega tuleks maksta aastas **5 eurot**, soovitavalt juba sellel aastal. Liikmemaksu vabastus jäeti kehtima auliikmetele, kuid loomulikult pole ka neil keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaksuks jäeti endiselt 2. eurot.

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusele spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007) kas seltsi esimehele Enn Mainla (7300754, 56497632, fax 7300763, E-mail: enn@spordimuuseum.ee) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (6770829, 59196767).

Täname, et panite tähele ja tasute edaspidi õige(aegselt) liikmemaksu!

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.
Fotod: Jarek Jõepera, Peeter Langovits, Enn Mainla, Rait Männik**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 70
koostas ja toimetas Enn Mainla**